

„Ekki-sterá“ bólgueyðandi lyf

Kostir og gallar nýrrar kynslóðar húðlyfja. Ekki undralyf fyrir alla

Gísli Ingvarsson

ÞEGAR NÝ LYF koma á markað verða gjarnan tíma- mót sem læknar gerðu sér ekki grein fyrir að væru framundan. Þegar cox 2 lyfin komu á markað var ýtt til hliðar þekktum og þrautreyndum lyfjum ekki vegna þess að cox 2 lyfin væru áhrifameiri á raunverulega ábendingu við gigtar- og verkjaein- kennum heldur vegna minni meltingarfæravanda- mála. Magablæðingar sem reyndar er alvarleg aukaverkun var gerð að höfuðástæðu þess að ávísa skyldi hinum nýju cox 2 lyfjum. Nú höfðu læknar öðlast talsverða reynslu og færni við að greina og kljást við magablæðingar og/eða blóðtap af völd- um cox q1 lyfjanna og vera má að rannsóknarkostna- aður við eftirlit þessa sjúklingahóps hafi verið verulegur og því full réttlætlanlegt að finna önnur lyf. Það er að minnsta kosti ljóst að við markaðs- setningu nýju cox 2 lyfjanna voru aukaverkanir frá meltingarfærum það sem á endanum seldi okkur þessi lyf. Það byrjaði allt í smáum stíl en þessi lyfja- flokkur fékk síðan sterka markaðsstöðu hjá lang- veikum gigtarsjúklingum. Við hefðum seint fengið niðurstöður um lífshættulegar aukaverkanir þessa lyfjaflokks ef framleiðendur sjálfir hefðu ekki framkvæmt framsæjar rannsóknir sem áttu helst að sanna ágæti lyfjanna við að fyrirbyggja ristil- krabbamein. Áður en svo langt varð komist bentu niðurstöður til óvæntra og alvarlegra aukaverkana á hjarta og æðakerfi sem hefur valdið miklum óró- leika og kvíða á meðal sjúklinga. Cox 2 lyfin eru samt sem áður ágætis lyf notuð á réttar ábendingar af kunnáttufólki. Einungis gigtarlæknar ættu að fá að ávísa þessum lyfjum um sinn og aðrir, einsog heimilislæknar, í samstarfi við þá.

Það er í ljósi þessara atburða sem ég verð að benda á ný húðlyf á markaði sem eru líka ágætis lyf. Lyf sem ætluð eru til notkunar á bólgusjúkdóma í húð. Exem er algengasti bólgusjúkdómurinn og í þeim hópi eru „langveikir“ og oft erfiðir einstak- lingar með barnaexem. Barnaexem getur verið andstyggilegt. Það líkist geðrænum vandamálum á þann hátt að einkenni barnsins leggjast þyngra á foreldrana en meðvitund sjálfs sjúklingsins um vandann segir til um. Það er því afar mikilvægt fyrir foreldra að nota lyf oft og reglulega. Snemma og hiklaust. Fljótverkustu bólgueyðandi lyfin sem við höfum uppá að bjóða eru „sterarnir“. Flokkaðir frá I-IV eftir styrk. Það er skemmst frá því að segja að töluverður ótti er á meðal foreldra að nota þessi lyf vegna aukaverkana, aðallega húðþynningar.

Þessi ótti er einsog annar ótti oftast óskynsam- legur en afar tælandi. Samkvæmt margra reynslu er óttinn byggður á misskilningi og þegar foreldrar hafa fengið málin útskýrð nægilega ná flestir bæði tókum á óttanum og lyfjameðferðinni. Nú er ekki svo að skilja að þessi lyf séu almáttug né óskekul og því þörf á valmöguleika. Þegar ný bólgueyðandi lyf komu á markaðinn undir heitinu Elidel (pim- ecolimus) annars vegar og Protopic (tacrolimus) hins vegar gátu allir glaðst sjúklinganna vegna. Það eru til þarfar ábendingar fyrir þessi lyf. Það eru hins vegar ábendingar sem húðsjúkdómalæknar einir nota. Barna- og ofnæmislæknar fá ekki þessar ábendingar inn á sitt verksvið eða svo sjaldan að best er fyrir sjúklinginn að vísa málinu strax til húðsjúkdómalæknis. Ábendingarnar geta verið snertiofnæmi fyrir sterum! Blóðhlaup (flushing) í andlitshúð sem talið er vera exem en er aukaverk- un af millisterkum og sterkum sterum. Exem sem svarar ekki sterameðferð. Það þarf að greina betur og það gera húðsjúkdómalæknar best. Ábending sem er oftast ógild (not valid) er ótti sjúklings eða foreldris við notkun á sterum. Hvað þá heldur ótti læknis við stera, sem er alls ekki óvanalegt.

Um þessar mundir fer fram sala á nýju bólgueyðandi lyfjunum sem er eðlilegt og óhjákvæmi- legt. Markhópar eru þeir læknar sem meðhöndla sjúklinga með húðvandamál: Heimilislæknar og barnalæknar fyrir utan húðsjúkdómalæknana. Hvað gerist ef þessi lyf ná undirtökunum í meðferð á húðsjúkdómum barna? Kostnaður við lyfjameð- ferð er alltaf álitamál og dýr lyf geta verið sparn- aður ef allt er tekið með í reikninginn. Vissulega eru nýju lyfin dýrari en ég vil ekki að þessu sinni gera það að frábendingu. Húðsjúkdómalæknar hafa lengi og oft ávísað samskonar lyfjum á töfluformi (systemískt) og þekkja áhrif þeirra á ónæmiskerfið jafn vel og nýrnalæknar og gigtar- læknar. Húðin er undir miklu álagi sem ónæmis- kerfið hefur sífelld afskipti af. Eitt af verkefnum ónæmiskerfisins er að halda niðri frumubreyting- um sem geta valdið krabbameini. Við vitum að „ekki-sterá“ ónæmisbælandi lyf hafa í för með sér aukna tíðni húðkrabbameina og forstigsbreytinga í flöguþekju. Ekki vegna skammtíma ábendinga heldur langtíma notkunar. Hver hefur sagt að að þessi krabbameinsvaldandi áhrif séu ekki til staðar séu lyfin borin á húðina eingöngu? Mér vitanlega hefur enginn haldið slíku fram. Enda málið aldr-

Höfundur er húð- og kynsjúk- dómalæknir og starfar í lækna- stöðinni Lágmúla 5, 108 Reykjavík.

ei verið rannsakað. Þetta er þó aukaverkun sem hefur ágætt forspárgildi og ætti ekki að koma neinum á óvart. Það gæti tekið áratugi að koma í ljós. Mér segir svo hugur að þessum fyrstu kynslóðar „ekki-stera bólgueyðandi“ lyfjum muni innan 10 ára verða rutt af markaði af lyfjum sem sannanlega hafa ekki krabbameinsvaldandi samverkun við húð og ónæmiskerfi.

Ég ætla ekki að valda áhyggjum en okkur má vera umhugað um langtíma afleiðingar meðferðar sem í dag virðist ósköp lítið mál. Hvað ætli mörg börn fái Elidel krem á bráðavaktinni? Hver á svo að fylgja þeim eftir? Hvaða upplýsingar eru

foreldrar fá? Er allt í lagi að nota þessi krem í sólskini? Sjálfur hef ég gjarnan ráðlagt notkun slíkra lyfja í andlit en ekki á vorin og sumrin. Já sennilega er það í lagi í hófi. En er það ekki læknisins að benda á það hóf og vera aðgætinn sjúklinganna vegna? Já það hefur áhrif á ábendingarnar. Þær verða þrengri. Það er ekkert því miður. Það er eins og það á að vera.

Að lokum: þegar nýir flokkar húðlyfja koma á markað er sjálfsagt að húðsjúkdómalæknar fari einir með ávísanir á þau um sinn. Við það getur skapast aðhald fyrir ábendingavenjur sem koma flestum að gagni þegar fram líða stundir.

Menning og meinsemdir

– aldarminning Jóns Steffensen prófessors 1905-2005

UM MIÐJAN febrúar síðastliðinn var haldið tveggja daga málþing í Þjóðarbókhöðunni í minningu Jóns Steffensen og endurspeglaði það afar fjölbreytt og víðfeðm viðfangsefni og áhugamál hans. Jafnframt var opnuð í anddyri safnsins sýning til heiðurs Jóni og konu hans, Kristínu Björnsdóttur. Myndir, bréf, bækur og ýmsir munir úr eigu hjónanna prýða sýninguna, skrifborð hans og útsaumaður stóll, koffort og ýmis mælingatæki. Jafnframt lánaði Þjóðminjasafn gripi til Bókhöðunnar sem tengjast mannfræðirannsóknnum Steffensens. Sýningin stendur til 10. apríl og er öllum opin.

Menning og meinsemdir: rýnt í bein, farsóttir, læknisfræði og lýðsögu Íslendinga hét málþingið. Fyrri dag þingsins rakti

Hrafnkell Helgason ævi og störf Jóns, formaður LÍ ræddi meðal annars gjöf Jóns til félagsins og Andy Cliff, gestafyrirlesari í landafræði í Cambridge, benti meðal annars á nýjar skilgreiningar samtíðarinnar á fjarlægðum og tíma sem kölluðu á ný landakort vitundarinnar í það minnsta.

Á laugardegi var messað allan daginn, læknar, sagnfræðingar, fréttamaður, bókmenntafræðingur, fornleifafræðingur, mannfræðingur og tannlæknar – allir höfðu einhvern snertiflöt við Steffensen, þennan feiknalega risa í fræðunum sem hefur greinilega þegar í lifanda lífi gnæft yfir samtímamenn sína í einurð og festu vísindamannsins og í fjölbreytileika rannsóknarefna sinna sem er nær því af nýrómantískum ofmenna-toga.

Hrafnkell Helgason lungnalæknir rakti æviferil Jóns og minntist með nokkrum hryllingi Gray's Anatomy sem liggur opin á skrifborði Jóns hér að neðan til vinstri.

Að undirbúningi þessa merkilega þings unnu Kristín Bragadóttir, Örn Bjarnason, Gísli Pálsson, Agnar Helgason, Jökull Sævarsson, Emilía Sigmarsdóttir og Sigrúður Örn Guðbjartsson. VS

Jón Karl Helgason bókmenntafræðingur ræddi um bein Jóns Arasonar biskups og brá meðal annars upp mynd af rússneskri stúlku að virða fyrir sér typpið af Raspútín á safni í Moskvu.